

EKOLOJİ KƏND TƏSƏRRÜFATININ QARABAĞ BÖLGƏSİ ÜÇÜN İQTİSADİ ƏHƏMİYYƏTİ

Vüqar Babayev, Ülfət Abdullayev, Nurlan Məcidov, İlkin Qasimov

AMEA-nın Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutu

Azərbaycanda ekoloji kənd təsərrüfatı elmi məktəbinin yaradıcılarından biri olan prof. A. Babayev hesab edir ki, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Azərbaycanın dövlət büdcəsində vəsaitin artırılması üçün mövcud olan imkanlardan biri də ölkənin ixrac potensialında orqanik (ekoloji təmiz) mənşəli məhsulların istehsalının genişləndirilməsi ola bilər. Belə ki, son 10 il müddətində orqanik kənd təsərrüfatı (OKT) dünyada misli görünməmiş sürətlə inkişaf etdi. Bunun əsas səbəbi dünyanın müxtəlif ölkələrində orqanik məhsullara artan tələbatlarla bağlıdır. Yəni ənənəvi kənd təsərrüfatında istehsal olunan keyfiyyətsiz ərzaq məhsulları dünyanın hər yerində geniş yayılmaqda olan qeyri-infeksiyon xəstəliklərə görə insanlarda böyük həyəcan hissi yaratmışdır. Elmi və tibbi tədqiqatların insanları təşvişə salan bu xəstəliklərin mənşəyi haqda əldə etdiyi nəticələr həqiqətən həyəcanlı idi. Orqanik məhsullara olan tələbatın artması bütün kənd təsərrüfatı istehsalçılarında belə bir fikir yaratdı ki, istehlakçılar orqanik məhsulların qiymətinin çox yüksək olmasına baxmayaraq, bu ərzaqları böyük həvəslə alırlar və qiymətlərin bahalığı onlar üçün önəmli deyildir. Yaranmış vəziyyət inkişaf etməkdə olan ölkələrin istehsalçılarını daha ciddi düşünməyə vadar etdi. Və onlarda belə bir rəy yarandı ki, ərzaq məhsulları bazarında yüksək gəlir gətirən orqanik məhsullarla təmsil olunmaq onlar üçün daha sərfəlidir. Hazırda inkişaf etməkdə olan ölkələrdə əhəlinin əsas təbəqələrinin gəlirlərinin aşağı olması həmin ölkələrdə istehsal olunan məhsulların yüksək inkişaf etmiş sənaye ölkələrinə axınını yaratmışdır. Bu məhsulların böyük bazarları Şimali Amerikada, Yaponiyada və Avropa İttifaqında fəaliyyət göstərir. Maraqlı bir fakt da onunla bağlıdır ki, orqanik sektorun inkişaf etdiyi ölkələrdə iqtisadiyyatla yanaşı, əhəlinin təhsili və gəlirləri də inkişaf etməkdədir. Ona görə də artıq dünyanın əksər ölkələrində siyasi dairələrin orqanik təsərrüfatlığın inkişaf etdirilməsinə qarşı münasibətində kəskin dönüş yaranmışdır. Onlar hesab edirlər ki, ölkələri daxilində bu sektoru subsidiyalamaqla özlərinin davamlı inkişafına və ərzaq təhlükəsizliyinə böyük təminat yaradırlar.

2002-ci ildə dünyada sertifikatlaşdırılmış orqanik məhsulların satışından əldə olunan gəlir 20 milyard ABŞ dolları olduğu halda 2020-ci ildə bu göstərici 95 milyard dollar səviyyəsinə qalxmışdır.

Son 10-15 ildə dünyada orqanik üsullar yalnız ərzaq məhsullarının istehsalında deyil, eyni zamanda qeyri-ənənəvi kənd təsərrüfat məhsulları istehsalında da genişlənməkdədir. Məsələn, qeyri-ənənəvi meşə məhsulları, yəni qəzrəkli meyvələrin məhsulları, göbələklər, yabanı meyvələr, yabanı otlar, ov əti, həmçinin dərman və kosmetik məqsədlər üçün istifadə olunan bitki və heyvan mənşəli xammal. Hazırda ABŞ-da istehsal olunan qeyri-ənənəvi kənd təsərrüfatı məhsullarından əldə olunan gəlir ildə 11 milyard dollar təşkil edir. Son zamanlar həmçinin balıqçılıq və arıçılıq kimi sahələrdə də bu istiqamət üzrə böyük dönüş yaranmışdır.

Istehlakçıların orqanik məhsullara olan tələbatının artması onunla əlaqədardır ki, bu məhsulların keyfiyyəti konkret standartlara əsaslanır. Ona görə də onlar hesab edirlər ki, həmin məhsullar ekoloji baxımdan təhlükəsizdir və onların tərkibində süni qarışıqlar yoxdur. Orqanik məhsulların sertifikatlaşdırılması istehlakçılarda bu məhsula qarşı olan inamın artmasına və orqanik bazarın genişlənməsinə xidmət edir. Orqanik istehsalın təşəkkül tapdığı bütün ölkələrdə fəaliyyət göstərən sertifikatlaşdırılma orqanları həmin məhsulların keyfiyyətinin ekoloji standartlara uyğunluğunu birbaşa təsdiq edirlər.